

Trendy i wyzwania CSR a ich uwzględnienie w polskim górnictwie

Trends and challenges in CSR and their inclusion in Polish mining industry

Dr inż. Paweł Bogacz^{*)}

Treść: W artykule zestawiono prawdopodobne kierunki rozwoju CSR dla branży górniczej, w tym także w zakresie jego raportowania. Opis ten oparto na obserwacji światowych trendów w kształtowaniu się CSR oraz wyzwań stojących przed przedsiębiorstwami górnictwami w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu. Trendy dotyczące CSR ułożono na bazie prac analitycznych Forum Odpowiedzialnego Biznesu. Wyzwania światowego górnictwa analizowano natomiast w oparciu o raporty International Council of Metals and Mining. Bazując na powyższych badaniach, w końcowej części pracy wykonano autorską analizę porównawczą, pokazującą sposób i zakres działania oraz raportowania CSR przez przedsiębiorstwa górnicze w Polsce.

Abstract: The article summarizes the probably directions of development of CSR for the mining industry, including its reporting. This description is based on the observation of global trends in the evolution of CSR and challenges, concerning mining companies in sphere of corporate social responsibility. Trends in CSR arranged on the basis of analysis of Forum Odpowiedzialnego Biznesu. The challenges of the global mining analyzed based on the reports of the International Council of Mining and Metals. Based on the above studies, in the final part of the paper, author made a brief analysis of determining the manner and space of activity and CSR reporting by mining companies in Poland.

Słowa kluczowe:

społeczna odpowiedzialność biznesu, CSR, GRI G4, górnictwo

Key words:

corporate social responsibility, CSR, GRI G4, mining

1. Wprowadzenie

Od zarania dziejów górnictwo było branżą mocno wpływającą na swoje otoczenie, wyrabiając wokół siebie otoczkę działalności o wysokim poziomie odpowiedzialności za swych pracowników (objawiając się wręcz indywidualnymi tradycjami w tym zakresie), mocno wpływającą na środowisko naturalne (z charakterystycznymi zewnętrznymi elementami tego wpływu: hałdy, zwałowiska), koncentrując również wokół siebie skupiska ludzkie, a następnie administrujące nimi samorządy lokalne. W dzisiejszym układzie powyższe elementy otoczenia przedsiębiorstwa nazywa się jego interesariuszami, a świadomość powyższych kwestii i odpowiednie nimi zarządzanie składa się na koncepcję społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (z ang. *corporate social responsibility*, CSR).

Pomimo niezmienności powyższych elementów i rodzaju relacji pomiędzy nimi, zmieniające się warunki socjologiczne, prawne, ekonomiczne, polityczne, a często wręcz nawet klimatyczne, wpływają na pojawianie się coraz to nowych metod i narzędzi CSR. Należy z tych trendów korzystać i zarządzać tą sferą prowadzenia działalności biznesowej w sposób efektywny. Dotyczy to oczywiście również branży górniczej. Właśnie temu rodzajowi działań gospodarczych w zakresie górnictwa autor poświęcił kolejne części artykułu.

2. Krótko o definiowaniu CSR

Według często cytowanej definicji Komisji Europejskiej (https 2016a), CSR jest koncepcją, według której przedsiębiorstwa na etapie strategii dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy. Wedle tej koncepcji, parafrazując dalsze słowa Komisji Europejskiej, bycie odpowiedzialnym nie oznacza tylko spełniania przez organizacje biznesowe (przedsiębiorstwa) wszystkich wymogów formalnych i prawnych, ale oprócz tego również zwiększone inwestycje w zasoby ludzkie, w ochronę środowiska i relacje z interesariuszami, którzy mogą mieć faktyczny wpływ na efektywną działalność gospodarczą tych organizacji oraz ich innowacyjność. Idąc dalej, zdaniem Komisji Europejskiej, wydatki tego rodzaju należy traktować jako inwestycję i źródło innowacji, a nie jako koszt. Patrząc w powyższy sposób, powinno się widzieć CSR jako narzędzie konkurencyjności (tak rzeczywiście widzi je Komisja Europejska) oraz jako kontekst inwestycyjny (tę kwestię dopowiada Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), wskazując na *responsible business conduct* (RBC) (Kacprzak 2016).

W przypadku pokazywanej powyżej zasadniczej roli CSR w budowaniu strategii przedsiębiorstwa, w związku z dużym stopniem uwzględnienia w niej roli interesariuszy, również ważnym, co budowanie odpowiedzialnego biznesu, jest jego komunikowanie poszczególnym zainteresowanym. Tylko

^{*)} AGH w Krakowie

bowiem współgranie tych dwóch elementów może dać sukces realizacji założeń strategicznych firmy.

Powyższe wskazania stanowią zdaniem autora podstawowe przesłanki do traktowania CSR, jako ważnej, potrzebnej, efektywnej biznesowo koncepcji budowania strategii firmy, w niniejszym przypadku przedsiębiorstwa górniczego, i jej odpowiedniego komunikowania interesariuszom. Kolejne rozdziały artykułu mają w tym pomóc poprzez wskazanie trendów oraz wyzwania w kształtowaniu się CSR na świecie i w Polsce.

3. Trendy CSR na świecie i w Polsce jako podstawa działań przedsiębiorców w tej sferze

Jak wskazywano w początkowej części publikacji, autor oparł niniejszy jej fragment na pracy Forum Odpowiedzialnego Biznesu (FOB). Był to raport „Biznes, który zmienia świat” ([https 2016b](#)). Forum, będące największą organizacją pozarządową w Polsce zajmującą się tematyką CSR, dokonało w niej podsumowania obecnych kierunków rozwoju społecznej odpowiedzialności na świecie i w Polsce, wskazując na pięć podstawowych trendów w tej kwestii.

Pierwszym określiła budowanie zaufania społecznego i wzmocnienie współpracy. Wskazano przy tym również, że niezbędnym dla odpowiedniego kreowania tego procesu powinno być tworzenie nawyków współpracy i poszukiwania wspólnego interesu. Wynika to z faktu, że do 2050 roku pokolenia Y i Z będą stanowiły 75% pracujących ([https 2016b](#)). W związku z powyższym niezbędnym jest uczestnictwo biznesu w zmianach systemu edukacyjnego w poszczególnych krajach, a także budowa przez przedsiębiorców transparentnych i otwartych systemów podejmowania decyzji i prowadzenia działań. To ostatnie wynika z faktu, że 52% pokolenia Y oraz Z uważa biznes za etyczny ([https 2016b](#)).

Drugim wskazywanym przez FOB celem, określanym dodatkowo jako nowy w zakresie całego CSR, jest likwidacja ubóstwa i zapewnienie pokoju. Oznacza to włączenie się jednostek biznesowych we współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz z administracją centralną i lokalną, celem współuczestniczenia w likwidacji ubóstwa i w zapewnieniu pokoju. O ile w przypadku kwestii zapewnienia pokoju należy wskazać, że polskie przedsiębiorstwa górnicze nie prowadzą swojej aktywnej działalności w miejscach związanych z jego zagrożeniem (choć jak pokazuje przykład działalności KGHM w Demokratycznej Republice Kongo, w przeszłości było inaczej), o tyle w zakresie ubóstwa powinny one działać mocniej. Jak pokazują bowiem analizy ONZ dotyczące świata ([http 2016a](#)), Chile znajduje się w gronie państw zagrożonych tym problemem. Ponad 15% populacji tego kraju żyje bowiem w warunkach skrajnego ubóstwa (poniżej 1,25 USD/osoba/dzień). Niestety problem biedy występuje również w Polsce, na co wskazują dane Głównego Urzędu Statystycznego z roku 2015 ([https 2016f](#)). Wynika z nich, że w roku 2015 w pięciu województwach Polski odsetek ludności żyjącej poniżej minimum egzystencji przekraczał, bądź był bliski 10%. Były to województwa warmińsko-mazurskie (14,8%), świętokrzyskie (12,2%), podlaskie (10,9%), wielkopolskie (10,1%) oraz kujawsko-pomorskie (9,5%) ([https 2016f](#)). Należy tym kwestiom się przeciwstawiać, a biznes powinien się w te działania włączać.

Kolejnym, trzecim trendem, zarysowanym przez FOB stał się wzrost znaczenia raportowania pozafinansowego. Wiąże się on w dużej mierze z decyzją Komisji Europejskiej o wejściu w życie z dniem 6 grudnia 2016 w poszczególnych krajach Unii Europejskiej Dyrektywy 2014/95/UE, dotyczącej ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże spółki oraz

grupy. Narzuca ona działającym w UE dużym spółkom (średnioroczne zatrudnienie powyżej 500 osób, suma bilansowa powyżej 20 mln EUR lub przychody netto powyżej 40 mln EUR) obowiązek ujawniania od początku 2017 roku w swych sprawozdaniach z działalności (dodatkowe oświadczenie na temat informacji niefinansowych) istotnych informacji dotyczących co najmniej kwestii: środowiskowych, spraw społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu ([Bogacz 2016](#)). Za implementację powyższej Dyrektywy w Polsce odpowiada Ministerstwo Finansów, co wskazuje na wagę i charakter wprowadzanych zmian. Ministerstwo Rozwoju szacuje natomiast, że powyższy przepis będzie dotyczył w Polsce około 250-300 przedsiębiorstw ([Bogacz 2016](#)). Odnosząc się do podanej definicji dużej spółki, autor jest pewien, że przepis ten dotknie wszystkie polskie spółki wydobywcze, a także wszystkie inne duże podmioty z górniczego łańcucha wartości, np. producentów maszyn.

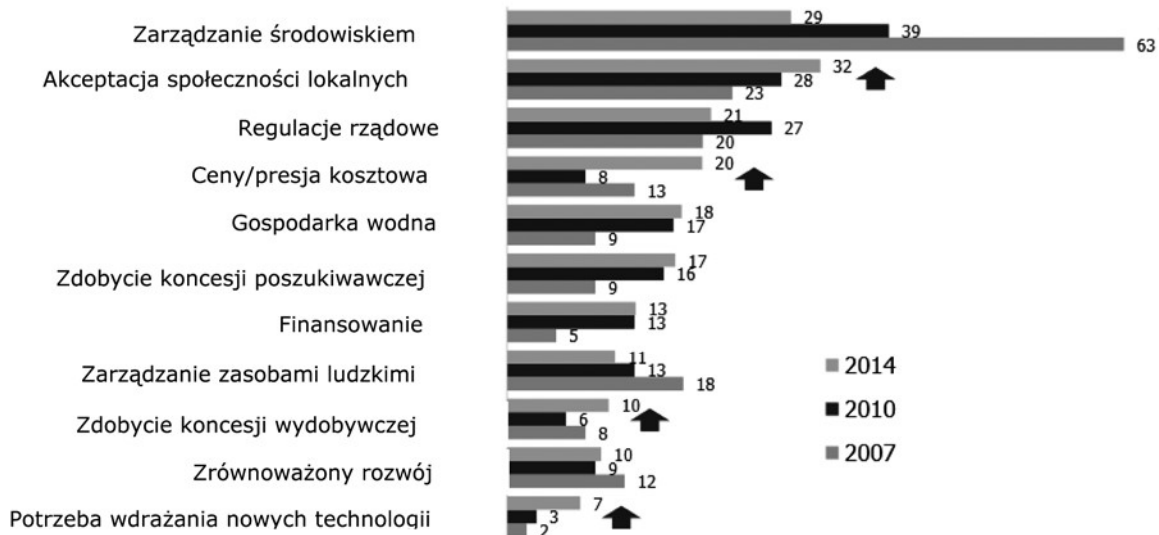
Czwartym trendem sygnalizowanym przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu stał się rozwój miast inteligentnych. Dla przedsiębiorców powinien on wiązać się z uczestnictwem finansowym prowadzonych przez nich firm w tworzeniu prośrodowiskowych rozwiązań w transporcie zbiorowym, gospodarce odpadami i produkcji energii, tworzeniu terenów zielonych i wprowadzaniu różnych rodzajów oświetlenia miejskiego w zależności od pory roku i dnia oraz warunków drogowych. Musi on również wiązać się z udziałem w tworzeniu powyższych technologii dla celów ekologicznych, ekonomicznych i społecznych.

Piątym trendem w raporcie FOB stał się tzw. *human rights due diligence*. Jest to nowy układ sprawozdawczości przedsiębiorstw, propagowany przez Organizację Narodów Zjednoczonych, który zakłada jako najważniejsze traktowanie praw człowieka i pracownika. Ograniczone objętościowo możliwości niniejszej publikacji nie pozwalają pokazać szczegółów tych propozycji. Autor zaprasza natomiast do materiału źródłowego ([https 2016c](#)).

4. Specyficzne wyzwania CSR dla branży górniczej

Niezaprzeczalnym jest fakt, że branża górnicza posiada swe specyficzne cechy, które wpływają na sposób jej organizacji i zarządzania. Spora ich część, co zresztą zaznaczono w początkowej części artykułu, ma wpływ na sposób organizowania działań z zakresu CSR. Organizacją międzynarodową, która zajmuje się tymi kwestiami jest International Council of Metals and Mining (ICMM). W swych raportach pt. „The role of mining in national economies” ([https 2016d](#)) oraz „Research on company – community conflict” ([https 2016e](#)), przedstawiła ona, zdaniem autora, kompleksowy obraz wyzwań CSR stojących przed przedsiębiorstwami branży górniczej. Zostały one zestawione na bazie badania ankietowego realizowanego przez ICMM trzykrotnie w okresie 2007-2014 w ponad 300 przedsiębiorstwach górniczych na całym świecie. Pozwoliło ono na wyselekcjonowanie poszczególnych typów wyzwań, a także na przedstawienie poziomu ich kształtowania się na przestrzeni 7 lat. W ten sposób powstał histogram zawarty w ([https 2016d](#)), którego polską wersję autor przedstawił na rysunku 1.

Analizując rysunek 1, należy wskazać, że najważniejszym wyzwaniem jest zwiększanie znaczenia relacji ze społecznościami lokalnymi, w tym rozwiązywanie konfliktów (rys. 1). Jak pokazują badania ([https 2016e](#)), firmy górnicze na świecie zgłosiły ich w roku 2014 ponad 80. Dotyczyły one głównie zdrowia i bezpieczeństwa pracy, a także kwestii środowiskowych (ponad 51% zgłoszeń) ([https 2016e](#)).

Rys. 1. Największe wyzwania koncernów górniczych na świecie
 Fig. 1. The biggest challenges of mining companies in the world

Drugim trendem w kolejności wskazań stały się elementy związane z występującymi na rysunku 1 kwestiami regulacji rządowych oraz finansowania działalności przedsiębiorstw górniczych. Autor postanowił nazwać je jako zwiększanie na świecie roli wskaźnika MCI (*Mining Contribution Index*), pokazującego udział branży górniczej i firm okołogórniczych w tworzeniu PKB danego kraju. Z materiałów przedstawionych przez ICMM w (<https> 2016d) wynika, że jedynie w nieco ponad 30% krajach świata wskaźnik ten jest niższy, niż 20%, natomiast w aż 37% jest wyższy, niż 60%. W przypadku Polski wyniósł on 60,49%, co stawia ją powyżej średniej światowej. Jak pokazują dane Agencji Rozwoju Przemysłu ([Paszczka 2016](#)), górnictwo w Polsce przekazało w postaci podatków oraz innych opłat do budżetu państwa i budżetów gmin w roku 2015 kwotę 6,5 mld złotych. Sumę tę budują 34 różnego rodzaju kontrybucje ([Paszczka 2016](#)).

Trzeci trend autor określił na bazie połączenia ze sobą kwestii presji kosztowej oraz potrzeby wdrażania nowych rozwiązań (rys. 1). Oznaczył go jako zwiększenie znaczenia innowacyjności i wzrostu produktywności. W tym temacie pozostaje bardzo dużo do zrobienia w branży górniczej. Nie można bowiem nie zauważyć, że branża ta posiada wciąż w ujęciu względnym bardzo niski poziom produktywności. Jak pokazują badania Eurostatu za 2013 rok (<http> 2016b), górnictwo jest obok telekomunikacji i poczty, najsłabsze pod kątem budowy wartości dodanej w ujęciu bezwzględnym (pieniężnym), dając Unii Europejskiej w roku 2013 wartość 15 mld EUR, przy 69 mld tworzonych przez produkcję, czy też 46 przez budownictwo. Czwarty trend został zestawiony na bazie złożenia wyzwań związanych z koncesjami (rys. 1). Jest nim zwiększenie znaczenia posiadania koncesji poszukiwawczych i wydobywczych przez przedsiębiorstwa górnicze. W sytuacji szczytowania się zasobów kopalin, a także zwiększającej się konkurencji, posiadanie tego typu zasobów nabiera szczególnego znaczenia.

Ostatnim z najważniejszych trendów stało się zwiększenie znaczenia zrównoważonego rozwoju i raportowania w ujęciu zrównoważonym. Wiąże się ono, zdaniem autora, również niewątpliwie z wejściem w życie w Unii Europejskiej opisywanej powyżej Dyrektywy 2014/95/UE, dotyczącej ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże spółki oraz grupy.

5. Analiza poziomu raportowania pozafinansowego jako przykład poziomu wykorzystania trendów i wyzwań CSR w polskim górnictwie

Przedstawiane fakty i wyciągane na ich podstawie tezy posłużyły autorowi do przeprowadzenia krótkiej analizy pokazującej ich uwzględnienie w polskich przedsiębiorstwach górniczych. Badanie to oparto na analizie raportów CSR, a także innych dokumentów związanych ze społeczną odpowiedzialnością biznesu, prezentowanych przez te jednostki gospodarcze na swych stronach internetowych, zwłaszcza w zakresie relacji inwestorskich. Ograniczona objętość niniejszej publikacji nie pozwala autorowi odnieść się na jej łamach szczegółowo do każdego ze wskazywanych powyżej trendów. Stanie się to przedmiotem kolejnych jego prac. Biorąc pod uwagę powtórzenie się w obu sferach (trendów ogólnych CSR oraz wyzwań branży górniczej) jednego z tych trendów, a mianowicie wzrostu znaczenia raportowania pozafinansowego, autor postanowił przeanalizować, jak sfera ta jest realizowana w przypadku polskich przedsiębiorstw górniczych. W tym celu sprawdził on po pierwsze, czy poszczególne firmy prowadzą raportowanie pozafinansowe, a po drugie, czy jest ono zgodne ze standardem GRI (*Global Reporting Initiative*), traktowanym na świecie jako zdecydowanie najbardziej popularny i pożądanym ([Kacprzak 2016](#)). Wyniki tej analizy pokazano w tabeli 1, wskazując plusami (+) firmy stosujące dane rozwiązanie, a minusami (-) te, które nie prowadzą tego typu raportowania pozafinansowego. Jak pokazują dane przedstawione w tabeli 1 raportowanie pozafinansowe w przedsiębiorstwach górniczych w Polsce nie jest ogólnie przyjętym standardem.

Występują pod tym względem w branży jednostki bardzo dobre, jak np. LW Bogdanka S.A., KGHM Polska Miedź S.A., KHW S.A., Kopex S.A., PGE S.A., czy Tauron Polska Energia S.A. (tab. 1). Można jednakże znaleźć również przedsiębiorstwa nieprowadzące tego typu raportowania w ogóle. Są to Polska Grupa Górnicza S.A. (wcześniej Kompania Węgłowa S.A., największe przedsiębiorstwo górnicze z zakresu górnictwa węgla kamiennego w Europie), Famur S.A., czy też Węgłokoks S.A.. Jest to sytuacja bardzo negatywna nie tylko ze względu na aspekt braku wykorzystania trendów CSR, ale także w świetle Dyrektywy 2014/95/UE. Należy niezwłocznie dążyć do poprawy pod tym względem.

Tabela 1. Raportowanie CSR w polskich przedsiębiorstwach górniczych – stan na 31.05.2016
Table 1. CSR reporting in Polish mining companies – for a date 31.05.2016

Przedsiębiorstwo	Raportowanie	Raportowanie GRI
LW Bogdanka S.A.	+	+
Famur S.A.	-	-
JSW S.A.	+	-
KGHM Polska Miedź S.A.	+	+
KHW S.A.	+	+
Kopex S.A.	+	+
PGG S.A.	-	-
PG Silesia	+	-
PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.	+	+
Tauron Polska Energia S.A.	+	+
Węglkokos S.A.	-	-

6. Podsumowanie

Koncepcja CSR zdobywa coraz większe uznanie na świecie. Można zauważyć jej znaczącą wagę dla celów i sposobu prowadzenia działalności biznesowej. Świadczą o tym również fakty przedstawione w artykule. Jak wskazano, CSR wszedł do kanonu dobrych praktyk zarządzania. Analizując trendy w tym zakresie na świecie, można zauważyć, że otwarta, szczerza i rzetelna współpraca z interesariuszami przynosi przedsiębiorstwom większe korzyści, niż postrzeganie procesów biznesowych jedynie w kategoriach zasobów i uzyskiwanych dzięki nim wyników ekonomicznych (co przekłada się również na wejście w życie z dniem 6 grudnia 2016 roku w krajach Unii Europejskiej, w tym Polsce, Dyrektywy nr 94/2014, nakładającej na duże przedsiębiorstwa obowiązek prowadzenia raportowania pozafinansowego). Większość pokazanych w artykule trendów CSR wskazuje na potrzebę rozwoju takiej współpracy i włączanie się przez przedsiębiorstwa w rozwój swojego otoczenia, głównie lokalnego, co może się zwrócić w postaci szybszego, pełniejszego zrozumienia celów biznesowych przez interesariuszy. Zdają sobie z tego sprawę również światowe koncerny górnicze, które w swych wskazaniach, potwierdziły kierunki rozwoju CSR. Jak radzą sobie z tym przedsiębiorstwa górnicze w Polsce? Analiza porównawcza podstawowych parametrów raportowania CSR, przedstawiona w końcowej części artykułu, wskazuje na to, że obecnie jest w tej kwestii różnie. Pozostaje mieć nadzieję, że w przyszłości będzie tylko lepiej. Oplaca się to bowiem wszystkim, tak przedsiębiorstwom górniczym, jak i ich interesariuszom.

Publikację wykonano na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w 2016 roku w ramach badań statutowych, umowa nr: 11.11.100.693

Literatura

1. BOGACZ P. 2016 - Grupa Wspólnych Inicjatyw Społecznych GÓRNICZTWO OK – sposób na wdrożenie efektywnego CSR w łańcuch wartości branży górniczej. „Inżynieria Górnicza” nr 2. Katowice.
2. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP/pl z dnia 03.06.2016b.
3. <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1509432,1,dane-o-ubostwie-na-swiecie.readz> dnia 02.06.2016a.
4. https://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/index_en.htm z dnia 31.05.2016a.
5. <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2015/12/Album-biznes-ktory-zmienia-swiat.pdf> z dnia 01.01.2016b.
6. <https://www.icmm.com/document/7950> z dnia 03.06.2016d.
7. <https://www.icmm.com/document/8515> z dnia 03.06.2016e.
8. https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf z dnia 03.06.2016c.
9. <https://bdl.stat.gov.pl> z dni 02.06.2016f
10. KACPRZAK J. 2016 Wyzwania dla CSR z perspektywy krajowej i europejskiej – rola dialogu między administracją publiczną, biznesem i stroną społeczną. Materiały Szkoły Eksploatacji Podziemnej 2016. Kraków.
11. PASZCZAH. 2016 - Raport na temat górnictwa w Polsce w roku 2015. Materiały Szkoły Eksploatacji Podziemnej 2016. Kraków.

Artykuł wpłynął do Redakcji - marzec 2016
 Artykuł zaakceptowano do druku 15 lipca 2016.